

Közép-európai közvélemény:

A visegrádi országok állampolgárainak
a javak igazságos elosztásával
kapcsolatos preferenciái

A Central European Opinion Research Group
(CEORG) havi rendszeres közvéleménykutatása

1999. november

CEORG – Central European Opinion Research Group

A Közép-Európai Közvéleménykutató Társulás (Central European Opinion Research Group, CEORG) három közép-kelet-európai ország, Csehország, Magyarország és Lengyelország egy-egy, társadalom- és közvéleménykutatással foglalkozó intézetének közös vállalkozása. A közös intézmény 1999. január 1. óta működik. Alapítói:

IVVM – Institut pro výzkum veřejného mínění (Csehország)

TÁRKI – Társadalomkutatási Intézet Rt. (Magyarország)

CBOS – Centrum Badania Opinii Społecznej (Lengyelország)

Az együttműködés keretén belül minden hónapban egy, a három országban azonosan megfogalmazott, négy-öt kérdésből álló blokk kerül az Omnibusz kérdőívekre. A kérdések minden hónapban egyetlen témára vonatkoznak. A témák között találunk olyanokat, melyek periódikusan, féléves vagy éves gyakorisággal megkérdezésre kerülnek. Így félévente mindhárom országban, a felnőttkorú lakosságot reprezentáló minta tagjait arra kérjük, értékeljék saját anyagi helyzetüket és az ország gazdasági állapotát, illetve megkérdezzük őket várakozásaikról is ezen a két területen. Ezzel egyidőben azt is tudakoljuk, miként vélekednek saját országuk kormányának és az ellenzéknek a legutóbbi parlamenti választások óta eltelt időszakban kifejtett tevékenységéről, valamint a demokrácia állapotáról. Éves gyakorisággal érdeklődünk a három ország lakosainak a NATO-tagsággal és az európai uniós csatlakozással kapcsolatos véleményéről. A nem állandó kérdések között a legkülönbözőbb, a társadalomkutatás szempontjából releváns témakörök szerepelnek. Az ily módon rendelkezésre álló adatok alapján gyorsjelentések és publikációk készülnek.

Az adatfelvételtől

Az adatfelvétel mindhárom országban személyes megkérdezés révén, az egyes országok felnőttkorú lakosságát nem, életkor, iskolai végzettség és lakóhely szerint reprezentáló mintán készül. A mintanagyság Csehországban 1000-, Magyarországon 1500-, Lengyelországban 1100 fős. Az adatok elemzéséből minden hónapban gyorsjelentés készül.

A visegrádi országok állampolgárainak a javak igazságos elosztásával kapcsolatos preferenciái

A novemberi kérdés során arra is választ kerestünk, hogy a három visegrádi ország, Magyarország, Csehország és Lengyelország lakosai miként vélekednek a javak igazságos elosztásáról, a javakért folytatott verseny feltételeiről. Hat állítást fogalmaztunk meg, mindhárom országban azonos módon. Arra kértük a válaszadókat, hogy az állításokkal kapcsolatos véleményüket egy ötfokú skálán helyezték el. A skála 1-es értéke a teljes egyetértést, 5-ös értéke pedig a teljes egyet nem értést fejezte ki.

A hat állítás közül három kifejezetten a politikai közösségen belüli teljesen egyenlő elosztás valamilyen, egyenként különböző megfogalmazása. A másik három az előbbiekhöz hasonlóan, ám az egyenlőtlen elosztás megfogalmazásait jelöli, a különbség az adott elosztást létrejöttét lehetővé tevő feltételek különbözőségében található. Az állítások egymást követően hangzottak el, ám sorrendjük nem követte az előbbi csoportosítást.

Az 5.1.a. és az 5.1.b. táblázat az egyenlő elosztás három megfogalmazása esetében született válaszokat tartalmazza a három közel-kelet-európai ország összehasonlításában. A táblázatok adataiból kiolvasható, hogy mindhárom országban kisebbséget képviselnek azok, akik a javak egyenlő elosztását támogatnák a társadalom tagjai között. Nem rajzolódik ugyanakkor egy olyan konzisztens kép, amely a három ország lakosságának véleményét egyértelmű sorrendbe állítva mutatná. Azt azonban megállapíthatjuk, hogy a lengyel állampolgárok inkább igazságosabbnak tartják a javak egyenlő elosztását, mint a másik két ország polgárai. Ez egyrészt megmutatkozik abban, hogy mindhárom állítás esetében körükben a legmagasabb az egyetértők aránya. Különösen így van ez abban az esetben, amikor az állítás a szükségletek szerinti elosztást fogalmazza meg. Ezzel az állítással a lengyelek kétötöde valamilyen módon egyetért, és ebben az egy esetben a lengyelországi válaszok átlaga a skála középső értéke alatt marad (2,89), ami azt mutatja, hogy az állítással egyetértők többségben vannak az egyet nem értőkkel szemben. Megfigyelhető az is, hogy a szükségletek szerinti elosztás ideája a legnépszerűbb mindhárom országban a három egyenlő elosztásra utaló állítás közül. A csehek egyharmada, a magyarok 28%-a ért egyet valamilyen módon ezzel az elosztási móddal. A cseh válaszok átlaga (2,97) statisztikailag nem különbözik a skála középső értékétől.

A lengyelek között relatíve magas azok aránya is (28%), akik szerint tudás és a képzettség véletlenszerűen oszlik meg a közösség tagjai között, azok birtoklásában nem játszanak szerepet az egyén erőfeszítései, éppen ezért azokat a társadalomnak nem kell anyagi javakkal is honorálnia. A magyaroknak és a cseheknek mindössze egytizede ért egyet ezzel az állítással.

A fennmaradó három állítás a javak egyenlőtlen elosztását különböző formákban fogalmazta meg. A három ország polgárainak véleményét tükröző adatokat az 5.2.a. és az 5.2.b. táblázatok tartalmazzák. Mindhárom állítás mindhárom országban jelentős arányú egyetértésre talált a lakosság körében. A három különböző állítással kapcsolatos állásfoglalások az összehasonlítás alkalmával ugyanakkor meglehetősen vegyes képet mutatnak. Az egyenlőtlen elosztást csupán az induláskor fennálló

esélyegyenlőség megléte esetén igazságosnak tartó megfogalmazás Csehországban kapta a legtöbb egyetértő voksot, a válaszadók háromnegyedét. Magyarországon és

5.1.a. táblázat. Lakossági vélemények az anyagi javak elosztásáról – közép-kelet-európai összehasonlításban. Vélemények az egyenlő elosztásról. (A táblázat adatai az állítással inkább egyetértők arányát tartalmazzák az érvényes választ adók százalékában.)

	Magyarország	Csehország	Lengyelország
Az anyagi javak és jövedelmek elosztásának Legigazságosabb módja az lenne, ha mindenkinek Egyforma rész jutna	25	15	26
A legfontosabb az, hogy mindenki megkapja, amire Szüksége van, még akkor is, ha ehhez el kell venni pénzt azoktól, akik többet kerestek, mint amire szükségük van	28	35	41
Az csak szerencse, ha egyes emberek okosabbak vagy képzetebbek mint mások, ezért nem jár nekik magasabb kereset	11	11	28

Megjegyzés. A válaszokat ötfokú skálán mértük: 1 – teljes mértékben egyetért, 5 – egyáltalán nem ért egyet; az állítással inkább egyetértők alatt azokat értjük, akiknek válasza ezen a skálán 1-es vagy 2-es értéket kaptak.

5.1.b. táblázat. Lakossági vélemények az anyagi javak elosztásáról – közép-kelet-európai összehasonlításban. Vélemények az egyenlő elosztásról. (A táblázat az ötfokú skálán értékelt érvényes válaszok átlagait és móduszait tartalmazza.)

	Magyarország		Csehország		Lengyelország	
	Átlag	Módusz	Átlag	Módusz	Átlag	Módusz
Az anyagi javak és jövedelmek elosztásának Legigazságosabb módja az lenne, ha indenkinek Egyforma rész jutna	3,39	4	3,79	5	3,49	4
A legfontosabb az, hogy mindenki megkapja, amire szüksége van, még akkor is, ha ehhez el kell venni pénzt azoktól, akik többet kerestek, mint amire szükségük van	3,18	3	2,97	3	2,89	2,4
Az csak szerencse, ha egyes emberek okosabbak vagy képzetebbek mint mások, ezért nem jár nekik magasabb kereset	3,86	4	3,95	5	3,32	4

Megjegyzés. A válaszokat ötfokú skálán mértük: 1 – teljes mértékben egyetért, 5 – egyáltalán nem ért egyet; az átlag az érvényes válaszok átlaga, a módusz pedig az érvényes válaszok között előforduló leggyakoribb említés.

Lengyelországban az egyetértők aránya közel kétramados. A válaszok átlagait tekintve ugyanakkor különbség mutatkozik a magyar és a lengyel állampolgárok között: a magyar átlag (2,19) kisebb egyet nem értésről tanúskodik, mint a lengyel (2,32).

A legkisebb mértékű egyetértés a táblázatban szereplő második állítással kapcsolatosan mutatkozott mindhárom országban. Az újraelosztás teljes hiányát megfogalmazó állítást ezzel együtt mindhárom társadalom tagjainak többsége elfogadja. Az egyetértők aránya Magyarországon a legkisebb, 53%, a másik két országban az arány közel kétharmados.

A munkában nyújtott teljesítménnyel arányos elosztás mind a három visegrádi ország a népességének döntő többsége számára a javak társadalombeli eloszlásának legkívánatosabb módja. A magyarok 92%-a, a lengyelek 85%-a, a cseheknek pedig 82%-a egyetért azzal a kijelentéssel, mely szerint, akik keményen dolgoznak, azok megérdemlik, hogy sokkal többet is keressenek. Ennek megfelelően a válaszok átlaga Magyarországon a legalacsonyabb (1,50). Mindhárom országban az állítással teljesen egyetértők vannak a legnagyobb számban.

5.2.a. táblázat. Lakossági vélemények az anyagi javak elosztásáról – közép-kelet-európai összehasonlításban. Vélemények az egyenlőtlen elosztásról. (A táblázat adatai az állítással inkább egyetértők arányát tartalmazzák az érvényes választ adók százalékában.)

	Magyarország	Csehország	Lengyelország
Igazságos, ha az emberek különböző mennyiségű pénzre és gazdagságra tesznek szert, de csak akkor, ha egyenlő esélyekkel indulnak	68	77	67
Az embereknek joguk van megtartani mindent, amit kerestek, akkor is ha így egyesek sokkal gazdagabbak lesznek, mint mások	53	62	65
Akik keményen dolgoznak, azok megérdemlik, hogy sokkal többet is keressenek	92	82	85

Megjegyzés. A válaszokat ötfokú skálán mértük: 1 – teljes mértékben egyetért, 5 – egyáltalán nem ért egyet; az állítással inkább egyetértők alatt azokat értjük, akiknek válasza ezen a skálán 1-es vagy 2-es értéket kaptak.

5.1.b. táblázat. Lakossági vélemények az anyagi javak elosztásáról – közép-kelet-európai összehasonlításban. Vélemények az egyenlőtlen elosztásról. (A táblázat az ötfokú skálán értékelt érvényes válaszok átlagait és móduszait tartalmazza.)

	Magyarország		Csehország		Lengyelország	
	Átlag	Módusz	Átlag	Módusz	Átlag	Módusz
Igazságos, ha az emberek különböző mennyiségű pénzre és gazdagságra tesznek szert, de csak akkor, ha egyenlő esélyekkel indulnak	2,19	2	2,00	2	2,32	2
Az embereknek joguk van megtartani mindent, amit kerestek, akkor is ha így egyesek sokkal gazdagabbak lesznek, mint mások	2,49	2	2,36	2	2,35	2
Akik keményen dolgoznak, azok megérdemlik, hogy sokkal többet is keressenek	1,50	1	1,77	1	1,72	1

Megjegyzés. A válaszokat ötfokú skálán mértük: 1 – teljes mértékben egyetért, 5 – egyáltalán nem ért egyet; az átlag az érvényes válaszok átlaga, a módusz pedig az érvényes válaszok között előforduló leggyakoribb említés.